

handen;
landen.

lat de gloed,
waren, los
mweer) laten
is bij hagel-
steegt bij on-
gaan, maar
en deze zich
en de gloed
hien de ont-
wolken nog
en hoe mooi
ir Hem trok-
tende kolen".

betreft: daar

genblik,
a schrik."

teren is geen

n.
ot (N. 18: 16.)

opzwalpende
l, zóó hoog,
ar dat men,
heeft af te
water roo-
water staat

niet de arm
bogen (18de),
operen hoog
cht en slot"
dderend UIT
(46).

het spannen
r nu heb ik
zooals reeds
in rekening
vaarin afwij-
or den kom-
econstateerd,
aren (vooral
berijming in
onden wordt
allen, waar-
noch mijzelf,
ar van Prof.
numers voor
echts dit het
ik maakte,
zijn er onder
(is vs 2, 3
od den op-
oefte Hij den
); en voorts
29; 18: 36;

eer. Ik zwijg
ende hemel,
n 20^e, waar-
evenmin als
den menschi-
in een rang
edachte, die
br. 2: 7 vol-
le Voet zijn
gen, of het
aardige, het
ler volkeren
n van „woe-
ds de „voor-
n, de berij-
n „mannen“
in Gunstge-
lezen geven
zin) werke-
„tegenstan-
ers“ worden
k uitpluizen,
i haalt, dat
de koningen
neente zingt
zondagsrust,
de verzwak-
schaal“ uit
Voet blijk-
vertoonde,
dichter lust
al naar den
in de uit-
God gehan-
so“: in Gods
over klagen,
n, b.v. „Be-
zer een „ge-
twisten, we-
der eeuwen
vraag, of
ste (natuur)
19 niet wat
bijbel zelf
„des Heeren
lans, dewijl
leest: ver-

kwikt. Dat het geweldige van de „ordenin-
gen des Heeren“ uit 19:10 wel wat afgeslepen
wordt onder het gemoedlijker: „zijn diebre
hoer“; of dat het „klaar bericht“, dat de dichter
„krijgt van zijn plicht“ (19^e) niet doet uitkomen,
dat (19:12, N.) de ziel door de wet gewaar-
schuwd wordt; of dat er nog geen herhaling
van de historie van den Karmel noodig is (offer-
verterende hemelvlammen!) om te gelooven, dat
God onze offerenden „gedenkt“, zoo heel eenvou-
dig (tegenover dat heel drukke van 20^e), of dat
het gebed des volks voor de „overwinning“ van
den oorlogvoerende koning niet dadelijk te her-
kennen valt onder de betuiging, dat hem geen
„heilgoed“ zal ontbreken (20^e)... zie, dat alles
en nog meer laten we rusten. Tot zelfs de „slech-
ten“ van ps. 19 (oude vorm voor eenvoudigen)
en al die vrouwelijke voornaamwoorden voor de
met mannelijke beelden geteekende zoon van ps. 19.

Wat ik alleen wil vragen, is dit: als het zóó
staat met een klein gedeelte van den bundel, wat
zal dan het geheel zijn?

En als wij onzen bijbel nu waarachtig en zuiver
liefhebben, en ook het gezang der gemeente, is
het dan geen tijd, om eens wakker te worden en
eens wat te gaan doen?

Zegt men: neen, want: door de traditie is
deze bundel weer het antieke en dus het zachtelijk
plooiende geworden, welnu, dan „verstout ik mij“
en herinner aan het vers van Constantijn
Huygens¹⁾:

Hoe soo?...!

‘t Is ‘t oudste kind, en daarom goet en soet.
Le vroomte zijnder met te vre’en in haer gemoet.
‘t Mag wesen: maar ik vrees, ‘t is al te vre’en, op
(God na.

Sterke woorden van Huygens? Ja; maar ze zou-
den ook eerst van toepassing zijn als wij zouden
blijken onder geen voorwaarde te willen.

K. S.

¹⁾ Aangehaald in: „De Oude en Nieuwe Psalmberijming“
door Dr. J. W. Gunst, art. in De Vrije Kerk, 15e jrg.,
blz. 379 v.

UIT DE SCHRIFT.

Wee..... de voornaamsten!

Amos 6: 1.

Heel bekend zijn de woorden van Amos, den
ziener: wee den gerusten te Sion en den zekeren
op den berg van Samaria!

Maar zijn de dan volgende woorden ook zoo
bekend?

Ik waag het te betwijfelen.

Over wie roept de Godsmann zijn „wee“ uit?

Wie zijn deze gerusten te Sion en deze zekeren
op den berg van Samaria?

Het blijkt uit de volgende woorden: die de voor-
naamste zijn van de eerstelingen¹⁾ der volken.

Amos' bedreiging geldt dus vooral de voornaam-
sten des volks, de hogere standen.

En zoo heeft zijn woord sociale beteekenis.

In Israël lagen de kringen, die wij onderschei-
den als staat en maatschappij, nog veelszins door-
een. In den nieuweren tijd kwam het tot een schei-
ding tusschen beide.

En nu heeft met name voor het sociale leven
Amos' woord iets te zeggen tot de voornaamsten, tot
de vooraanstaande personen in ons gemeenschaps-
leven.

Men kan met Gods Woord verdedigen, dat er
is een christelijke gelijkheid van allen, die één Heer
en Zaligmaker als hun Heiland erkennen.

Stonden, die tot afstanden zouden leiden en
de heilige eenheid der christelijke gemeenschap
zouden schaden, zijn daarom moeilijk verdedig-
baar.

Maar geheel natuurlijk en vanzelfsprekend is het,
dat er altijd personen en kringen zullen zijn, die
meer dan anderen een vooraanstaande plaats zul-
len innemen.

Laten we ze noemen menschen van hooger en
lager levenspositie.

Welnu, dan geeft het dreigwoord van Amos ge-
reede aanleiding om er op te wijzen hoe ernstig
de verantwoordelijkheid is van hen, die een hogere
levenspositie ontvingen, ten opzichte van de
gemeenschap.

Amos geeselt de menschen, die in het versterkte
Sion en op het verheven gebergte van Samaria
zich veilig wamen tegen elken aanval.

Hij heeft blijkbaar rijke menschen op 't oog, die
liggen op elpenbeenen bedsteden en die weelde-
rig zijn op hunne koetsen; die wijn uit schalen
drinken en zich zalven met de voortreffelijkste
olie, maar zich niet bekommeren over de ver-
breking van Jozef.

Menschen, die hun kapitaal alleen bestemmen
ten bate van zichzelf en om het koninkrijk Gods
zich niet bekommeren.

Menschen, die op Sion wonen of op Gerizim
thuis behooren en dus tot Israël worden gerekend
en dan zóó leven — God laat een wee u! over
hen uitroepen.

¹⁾ Onze Statenvertaling heeft hier het meervoud, eerste-
lingen. Maar hier is Israël bedoeld. Het zal dus enkelvoud
moeten zijn. Zij is de eerstelingen der volken.

Maar breeder nog, wanneer wij onze levens-
positie alleen ten nutte maken voor onszelf, ter-
wijl anderen door ons niet gediend worden.

Wanneer wij — en dit geeselt Amos het sterkst
— van onzen invloed geen gebruik maken om
recht en gerechtigheid te dienen, maar alleen voor
ons eigen recht en voor onze eigen positie warm
loopen, dan snerpt het: wee u! des Heeren over
ons heen.

De voornaamsten hebben zulk een verantwoor-
delijke positie.

Kwaad, dat eerst in de hogere standen in-
dringt verbreidt zich vandaar in alle volkslagen.

Weelde van de meer aanzienlijken vindt navol-
ging in de lagere kringen.

Onrechtvaardigheid in kleeding, in levenswijze, in
levensstoon, het wordt in de kringen der minder
gesitueerden gretig nagevolgd.

Amos noemt het zwelgen van den wijn en het
kwinkelen op het geklank der luit.

Wij denken voor onzen tijd aan de danswoede,
die als een besmettelijke ziekte zich uit de kringen
der meer aanzienlijken in de lagere volksklasse
heeft verbreed.

Wat hebben hier de voornaamsten, de leidende
families, de machtigen door positie, kapitaal of
invloed een ontzaglijke verantwoordelijkheid!

Welke harde woorden geeft de Schrift voor mis-
bruik van al deze gaven!

En vooral als zij wonen te Sion gaat een drie-
dubbel wee u! over hen uit.

Worde het verstaan, ook door hen: Ik wil barm-
hartigheid en niet offerande.

A.

J. G. K.

WIJSBEGEERTE.

Wijsbegeerte in steen.

I.

Wanneer we spreken over wijsbegeerte, dan den-
ken we gewoonlijk aan hetgeen al zeer abstract
is. De filosofie ligt nu eenmaal op het terrein
van het niet-concrete.

Toch heeft men bij de gewone beschouwing in
meer dan één opzicht ongelijk.

Men heeft ongelijk, wanneer men meent, dat
we enkel met denken in aanraking komen op
wijsgeerig erf.

Men heeft ook ongelijk, wanneer men meent,
dat het bij wijsgeerige onderwerpen alleen gaat om
hetgeen louter abstract is.

Zeker, de wijsbegeerte is ongetwijfeld een zaak
van beschouwing, van zien, van inzicht, van den-
ken in meest volstrekt zin. Maar het is niet enkel
het denken, dat hier beteekenis heeft. Immers ook
het innerlijk zijn van den denker zelf oefent een
niet te onderschatten invloed. Er is een bekend
gezegde, dat b.v. door Prof. Geesink met voor-
liefde wordt aangehaald: „wat voor een filosofie
men kiest, hangt slechts daarvan af, wat voor een
mensch men is“. Nu moge, zooals in elken al-
gemeenen regel, ook hier eenig gevaar van over-
drijving schuilen, er is toch ook een niet te ver-
geten factor mee benoemd, dien wij, speciaal bij
het bespreken van de wijsgeerige richtingen van
het heden, niet mogen onderschatten.

Ook zeer veel van de wijsgeerige inzichten uit
vroeger eeuwen is verklaarbaar, wanneer we reke-
ning houden met datgene, wat de filosoof was, af-
gedacht van zijn filosofie.

In Kant b.v. vinden we telkens weer terug den
man, die van huis uit piëstist was. In Spinoza gaat
nooit de Oosterling onder. In zeer veel van de
Duitsche filosofie van de laatste jaren is de Duit-
scher op meer dan één plaats evengoed aan het
woord als de filosoof, en in de Amerikaansche
godsdienstpsychologie b.v. zijn de menschen, wier
beschouwing sterk beïnvloed is door de „revivals“,
de „opwekkingen“ en de „opwekkingsmeetings“,
nooit in de psychologen ten onder gegaan.

Dat geldt ook zelfs van hen, die op gereformeerd
standpunt zich stelden. Bij een groote b.v. als
Bavinck, is telkens weer de toon van den Ben-
theimsche te beluisteren; afkomst en opvoeding
geeft ook aan den wijsgeer een eigen stempel. En
door welke nuanceering van een belijden men het
meest wordt aangetrokken, hangt voor een goed
deel slechts daarvan af, wat voor een mensch men
is. Natuurlijk blijft hier ruimte voor de werking
van de bijzondere genade onzes Gods. Van den
eenen kant zóó, dat we zeggen, wat voor filosofie
men kiest, hangt óók daarvan af, of wij de dingen
leerden zien, met „verlichte oogen des verstands“. Zoodat op die wijze de regel, dat onze filosofie
door ons „genoeg“ wordt gericht en bepaald, al
zeer sterk wordt bevestigd. Maar dan dus óók zóó,
dat er mogelijkheden zijn, door welke de „mensch“
in den denker opgaat, bij het kiezen van een be-
paalden weg. Hetgeen evenwel niet wegneemt, dat
toch ook hier onder invloed van den aanleg van
den mensch, de denker zijn eigen nuanceering zal
vertoonen.

Maar niet alleen het feit, dat het gemoed in-
vloed heeft, doet ons zeggen, dat de wijsbegeerte,
die de onze is, niet enkel zaak is van het
denken.

Er is in de wijsbegeerte ook een sterken drang
naar concreet-wording.

Ieder wijsgeerig stelsel kent tenslotte zijn ideaal
om zichtbaar en tastbaar te worden.

En dat behoeft allerminst verwondering te
wekken.

Wij menschen, die niet alleen geestelijk, maar
ook stoffelijk bestaan, kennen de behoefte naar
stoffelijke uitleving heel sterk. Alles, wat onze geest
heeft gegrepen, moeten wij ook rondom ons in de
zichtbare werkelijkheden zien.

Immers wijsbegeerte geeft levensbeschouwing.
Maar levensbeschouwing vraagt om een levenshou-
ding. En een levenshouding vraagt om de mogelijk-
heden, om die levenshouding te kunnen uitleven.
Zóó moet dus door onze wijsbegeerte ook onze
levensomstandigheid en ons levensmilieu worden
beïnvloed.

Daaruit is het dan ook te verklaren, dat telkens
weer een nieuwe richting in de wijsbegeerte ook
een nieuwe politieke constellatie in het leven riep.
Daaruit is het te verstaan, dat eenigen tijd na
het baanbreken van een nieuwe filosofie er levens-
stroomingen begonnen te dringen en te dreigen, die
vroegen om een andere maatschappij-orde. En te-
vens begrepen we zóó, waarom altijd weer een
bepaalde richting in politiek of maatschappelijk
leven tot een wijsgeerig stelsel is terug te voeren.

Maar de volle consequentie van den drang tot
zichtbaar-en-tastbaar-wording van een wijsgeerig
stelsel is daarmee nog niet tot uiting gekomen.
Immers een filosofisch systeem heeft niet alleen
een opvatting en een prediking omtrent de gees-
telijke dingen, maar ook een meening omtrent de
waarde en de beteekenis van de stof.

Speciaal, waar het er om gaat, die stof te ge-
bruiken als middel om bepaalde gedachten te sym-
boliseeren, of waar aan de stof een eigen beteekenis
wordt toegekend als dragster van het geestelijk
leven.

Bovendien is er in den menschelijken geest een
streving naar harmonie. Er moet overeenstemming
zijn tusschen de wereldbeschouwing en de sprake,
die uitgaat van de wereld rondom ons.

Hier is weer plaats voor twee opmerkingen.

In de eerste plaats wijzen we er op, dat niet
ieders geest zóó fijn besnaard is, dat hij een inner-
lijke tegenspraak tusschen zijn wereldbeschouwing
en de stoffelijke wereld, die hem omgeeft, merken
kan. Ofschoon er meestal tusschen die twee méér
werkelijke harmonie bestaat, dat men, oppervlak-
tig oordeelend, zou verwachten. Voorbeelden kun-
nen dat duidelijk maken.

In het huis van den O. W.-er, waar kakelbonte
kleuren en opdringerige druktemakerij een deide-
lijke taal spreken, is werkelijk eerst dan harmonie,
wanneer de arme geest zelf in het milieu een
plaats heeft ingenomen. Zeker, het is de harmonie
van het ónschoone, maar dan toch een overeen-
stemming tusschen innerlijk zijn, en uiterlijke ver-
schijningsvorm, die er op wijst, dat zelfs hier in
dit geestloze milieu, de drang wordt gevonden,
om rapport te vinden tusschen geestelijk „zijn“
en stoffelijke omgeving.

Er is ook een liefelijker beeld.

De eenvoudige boer, die zich een nieuw huis
laat bouwen, wil den buurman, die zijn gevel deed
sieren met „mooie“ cement-opplakzels, niet navol-
gen. Hij voelt, indien hij in zijn eenvoudige fij-
heid eerlijk spreken wil, dat dat onwaar is; en
dat het bij zijn huis niet past. En er is hij velen
op het platte land, die ten slotte „onder den drang
der kinderen“ meedoen aan de mode-zucht om
prikkerige goedkope „kamerstoelen“ te zetten in
de plaats van de oude keuken-biezenmatten, een
noodgedwongen zich bukken; maar er blijft bij
hen het besef, dat er bij die kinderen innerlijke
verarming moet zijn; anders zouden deze nooit din-
gen „die heelemaal niet staan“ mooi kunnen vinden.

Maar dan is ten slotte ook de „nieuw-modische
aankleding“ van het boerenhuis weer een sprake
van innerlijk „zijn“ van een nieuw geslacht, en
getuigt het opschikkerige van den nieuwen tijd
van geestelijke verarming.

Ongetwijfeld zijn er evenwel ook op dit terrein,
die zich volkomen laten leven. Zij aanvaardden de
dingen, zooals zij ze ontvangen. Maar het voor-
komen van dergelijke gevallen, is geen reden, om
het bestaan van den algemeenen regel te ontkennen.
Eovertien zou hier de vraag kunnen worden ge-
steld, of in deze gevallen niet geesteloosheid de oor-
zaak is van de onverschilligheid voor het milieu.

In de tweede plaats moet hier een andere op-
merking gemaakt.

Voor een groot deel kunnen wij onze omgeving
ons niet vormen. De natuur rondom ons is er,
en wij maken noch vormen die. Hoogstens kunnen
zij, die vrij zijn, om zich te bewegen, waarheen ze
willen, zich een natuur-omgeving kiezen. Maar
er zijn slechts weinigen, die niet door maatschap-
pelijke positie gedwongen zijn, in een bepaalde om-
geving de harmonie van hun innerlijk zijn met
het natuurleven te zoeken.

Nu kan dat inderdaad meestal met zeer goed
gevolg.

Gods natuur is zoo onmetelijk rijk, zoo eindeloos
variërend, dat men, zij het dan ook niet overal
in dezelfde mate, toch wel schier allerwege zich